

Aan:

De colleges van B&W van de Friese gemeenten

Het college van GS Fryslân

Het Dagelijks Bestuur van Wetterskip Fryslân

Leeuwarden 1 april 2025

Betreft: Netcongestie, oplossingen korte en lange termijn inclusief update Actieplan Netcongestie

Geacht college, dagelijks bestuur,

Voor de zomer van 2024 werden we als Friese partijen geconfronteerd met de boodschap van Liander dat de netuitbreidingen binnen het programma [NuLelie](#) vertraging oplopen. Dit betekent dat de uitbreiding en verzwaring van de middenspanningskabels en -stations later worden gerealiseerd dan gepland. Liander heeft toen elke gemeente afzonderlijk geïnformeerd over wat dat betekent voor de projectplanning. De consequentie hiervan is dat aanvragen voor nieuwe aansluitingen groter dan 3x80Ampère¹ langer moeten wachten op een netaansluiting. Nieuwbouwwoningen kunnen voorlopig nog altijd worden aangesloten, hoewel er zorgen zijn of dat op termijn zo blijft.

Liander en Tennet zijn hoofdvantwoordelijk voor de planning en uitvoering van de investeringen en de contacten met bestaande en nieuwe verbruikers. Er wordt hard gewerkt aan de uitbreiding van het energienetwerk. De aanleg en uitbreiding van de elektriciteitsnetten zijn omvangrijke en tijdrovende trajecten. Naast en boven op de geplande inspanningen willen we samen met Liander en TenneT alles binnen onze mogelijkheden doen om verdere vertraging te voorkomen en waar mogelijk nieuwe oplossingen voor de congestie te vinden.

In bestuurlijk overleg tussen Liander en de overheden binnen de Friese Energietafel (FET) is daarom afgesproken een **Actieplan Netcongestie** op te stellen. Dit plan richt zich op een brede aanpak om op korte termijn zoveel mogelijk klanten op de wachtlijst te helpen en aan te sluiten op het elektriciteitsnet, bovenop en naast de al geplande investeringen. Uitvoering van het Actieplan Netcongestie, waaronder netuitbreidingen, is maar één deel van de oplossing voor netcongestie. Daarom informeren wij U in deze brief op hoofdlijnen over de totaalaanpak waar wij als overheden met de netbeheerders gezamenlijk binnen het samenwerkingsverband van de Friese Energietafel (FET) aan werken, inclusief het actieplan.

Landelijk beleid en programma

Als regio zijn we betrokken bij en volgen op de voet de landelijk [ontwikkelingen](#). Onze inspanningen en zoek naar oplossingen staan niet los van nationaal beleid en programma's. Bijvoorbeeld het [nationaal plan energiesysteem](#) met een lange termijnvisie, het [actieprogramma netcongestie](#) en aangekondigde maatregelen. Ook TenneT heeft in december 2024 haar eigen netvisie aan de Friese Energietafel gepresenteerd.

¹ Een aansluiting van 3x80Ampère kan maximaal 57.600 Watt aan vermogen leveren. Bij continue gebruik betekent dat een elektriciteitsgebruik van 1.382 kWh per dag. De meeste woningen in Fryslân hebben een aansluiting van 3x25Ampère. Een gemiddeld huishouden gebruikt 6,8 kWh per dag.

Totaal aanpak

In het oplossen van de bestaande netcongestie en voorkomen van nieuwe congestieproblemen, werkt de Friese Energietafel vanuit een totaalaanpak. Essentiële onderdelen van onze totaalaanpak zijn:

- De Friese Energievisie
- Integraal Programmeren
- Het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK)
- Het Actieplan Netcongestie
- Uw eigen rol en samenwerking met de netwerkbedrijven inclusief het belang van de warmteprogramma's.

Onderstaand lichten we deze onderdelen apart toe.

De Friese Energievisie

[De Friese Energievisie](#) is in 2024 opgesteld door de FET en in december 2024 vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Fryslân zoals vastgelegd in de startnotitie Integraal Programmeren. Deze energievisie vormt de basis voor welke energiebronnen Fryslân richting 2050 wil gaan benutten. Dit zijn: groen gas, warmte (aquathermie, geothermie, restwarmte), wind, zon en op termijn mogelijk kernenergie in de vorm van Small Modular Reactors (SMR's). De transitie naar dit nieuwe energiesysteem moet in combinatie met de inzet van flexibel vermogen (bijvoorbeeld batterijen) leiden tot een energievoorziening zonder netcongestie. De visie en doorvertaling daarvan in ruimtelijke instrumenten zoals de Provinciale Omgevingsvisie is essentieel om richting te geven aan de investeringen in onze energienetwerk en beter te kunnen prioriteren.

Integraal Programmeren

In 2023 zijn we gestart met het opstellen van een gezamenlijke startnotitie Integraal Programmeren. Integraal Programmeren is een aanpak die landelijk is afgesproken tussen rijk, netbeheerders en de koepels van provincies (IPO), Waterschappen (UvW) en gemeenten (VNG). Integraal Programmeren is een cyclisch proces waarbinnen de (toekomstige) vraag naar energie en het aanbod van energie worden verkend. Op basis hiervan wordt een energievisie opgesteld die o.a. wordt vertaald in de pMIEK en een Uitvoeringsprogramma. Door dit proces periodiek te herhalen wordt toegewerkt naar het energiesysteem van de toekomst (2050) waarin het aanbod van energie volledig fossielvrij is.

Het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK)

De pMIEK wordt elke twee jaar opgesteld en bevat energie-infrastructuurprojecten van groot maatschappelijk belang op regionale schaal. In 2023 is de eerste pMIEK opgesteld. Op 25 maart 2025 is de pMIEK 2025-2027 door Gedeputeerde Staten vastgesteld. Belangrijk onderdeel van de pMIEK zijn de zogenaamde onderstations van TenneT/Liander. Zij vormen de schakel tussen het bovengrondse hoogspanningsnet van TenneT (220kV en 110kV) en het ondergrondse middenspanningsnet van 50kV of lager van Liander. De uitvoering het programma NuLelie van Liander richt zich alleen op het middenspanningsnet. Uitbreiding van dit net alleen is onvoldoende om de groeiende vraag naar elektriciteit te faciliteren. Daarvoor is het ook nodig dat tegelijkertijd het laagspanningsnet van Liander (dorps- en wijkniveau) en hoogspanningsnet (TenneT) wordt uitgebreid. Zo werkt TenneT nu aan de voorbereiding van de aanleg van een 380kV verbinding door Fryslân dat in ieder geval het bestaande 220kV netwerk in Fryslân gaat ontlasten.

Met de geplande netuitbreidingen, de opstelling van een Friese Energievisie, een verbeterde planning via Integraal Programmeren en de pMIEK, is een eindoplossing voor alle netcongestie niet van vandaag op morgen gerealiseerd. Totdat de netverzwaringen van TenneT en Liander volledig zijn gerealiseerd is het dus roeien met de riemen die beschikbaar zijn. Dit heeft o.a. geleid tot het Actieplan Netcongestie. Hierin staan, naast en boven op de oplossing van netuitbreiding, ook andere maatregelen die de netcongestie op korte termijn kunnen verlichten.

Actieplan Netcongestie

Bij de opstelling van het actieplan is een inventarisatie uitgevoerd van maatregelen die de grootste impact hebben op het verlichten van de netcongestie en het creëren van flexibel vermogen. Binnen vier werkgroepen is gewerkt aan de volgende vraagstukken:

1. **Netuitbreiding** – Hoe kan beter worden gestuurd op de samenhang tussen de verschillende netuitbreidingsprojecten, de (mogelijke) knelpunten vroegtijdig signaleren en de voortgang beter monitoren en communiceren?
2. **Beter benutten van assets** – Onderzoeken of het mogelijk is om de bestaande infrastructuur zwaarder te belasten.
3. **Beter benutten van het net (congestiemanagement)** – Onderzoeken hoe de huidige capaciteit efficiënter verdeeld kan worden onder alle gebruikers.
4. **Gebiedsontwikkeling** – Onderzoeken hoe slimme netcongestie oplossingen bij de ontwikkelingen van woningbouw en bedrijventerreinen kunnen worden meegeprogrammeerd. Bijvoorbeeld net- of piekbelasting verminderen bij toekomstige infrastructuur zoals woningbouw, laadpalen, bedrijventerreinen. Ook energiehubbs vallen hieronder.

Het samenbrengen van de resultaten uit de vier werkgroepen heeft geleid tot **elf concrete prioritaire oplossingen** die de netcongestie moeten gaan verlichten. Deze hebben we in bijlage 1 samengevat. Op de [website](#) van Liander is ook informatie over deze maatregelen te vinden.

De uitvoering van het actieplan en de elf oplossingen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Liander en de Friese Energietafel. Voor meerdere maatregelen ligt de primaire verantwoordelijkheid bij Liander, omdat deze vooral technisch van aard zijn. Andere oplossingen, zoals netbewust laden, netbewust bouwen, batterijen en gebiedsplanung bedrijventerreinen, vragen om actie vanuit de overheden. Vanuit de samenwerking in de Friese Energietafel gaan wij hiermee aan de slag. De betrokkenheid van uw eigen organisatie is daarvoor ook van belang.

Uw eigen rol en samenwerking met de netwerkbedrijven inclusief het belang van de warmteprogramma's van gemeenten

Bestaande samenwerking lokaal en regionaal

Uw eigen bestaande samenwerking met Liander en TenneT binnen uw eigen gemeente blijft uiteraard ook van belang. De uitbreiding van het energienetwerk binnen gemeenten wordt nu al tussen uw eigen organisatie en Liander en TenneT afgestemd, zoals bij de uitvoering van NuLelie of het plaatsten van nieuwe transformatorstations. Bij verschillende gemeenten worde de in deze brief genoemde extra maatregelen al besproken en uitgetoetst. Vanuit verschillende werkgroepen vanuit de FET vindt al afstemming plaats over hoe deze beter kunnen worden ingezet en opgeschaald.

Warmteprogramma's

Voor het bepalen van de omvang en schaal van de netuitbreidingen welke TenneT en Liander moeten uitvoeren, is het van groot belang om inzicht te krijgen in de warmtetransitie in Fryslân. Hoeveel elektriciteit is in de toekomst nodig om in de warmtevraag te voorzien? Als alle woningen worden voorzien van een individuele warmtepomp, zal de elektriciteitsvraag veel sterker groeien dan bij de toepassingen van collectieve voorzieningen waarbij de warmte uit water (aquathermie), de bodem (geothermie) of industriële processen wordt benut. Het verkrijgen van dit inzicht is onderdeel van het proces van Integraal Programmeren. De warmteprogramma's van gemeenten, zoals die waar uw eigen gemeente aan werkt, zijn daarvoor essentieel.

Verbeterde Monitoring

Op de [website](#) van Liander is veel informatie over netcongestie en capaciteit beschikbaar. Via uw reguliere overleggen met Liander wordt u op de hoogte gehouden van de transportbeperkingen in uw eigen gemeente. Toch zien wij dat informatie versplinterd en onoverzichtelijk is. Daarom werkt Liander aan een verbeterde monitoringssystematiek als onderdeel van het actieplan. Liander is voornemens om, naast de huidige informatie op hun website, per kwartaal en per onderstation een integraal inzicht te geven in transportbeperkingen, projectvoortgang en de status van wachtrijen. Momenteel wordt gewerkt aan een analyse per onderstation en gebied om een gedetailleerde 0-meting per onderstation in juni beschikbaar te hebben. Met deze informatie zult U beter in staat zijn uw eigen bewoners en bedrijven gerichte informatie te geven over de congestie en geplande werkzaamheden in uw eigen gemeente.

Vooruitlopend op deze meer gedetailleerde overzichten per onderstation zijn in de bijlage 2 bij deze brief twee nieuwe dashboards met aantallen klanten in de wachtrij voor de *hele regio* in Q4 2024 en per onderstation en de stand van zaken projectrealisatie uitbreiding middenspanningsnetwerk. Elk kwartaal volgt een update van de stand van zaken. De volgende terugkoppeling is voorzien in juni 2025. Op de [website](#) van Liander en ok op de (interne) [portal](#) van de FET wordt actuele informatie geplaatst.

Tot slot

Wij begrijpen de ernst van netcongestie. Het functioneren van ons energiesysteem heeft rechtstreeks invloed op belangrijke maatschappelijke opgaven als woningbouw, economische ontwikkeling en verduurzaming. Oplossingen zijn noodzakelijk voor de leefbaarheid van onze Provincie. De materie en oplossingen zijn ook complex. De portefeuillehouders Energie van uw gemeente/provincie/waterschap worden via het BO-FET op de hoogte gehouden van de voortgang. Met de in deze brief genoemde verbeterde monitoring zullen we ook beter in staat zijn om U en andere belanghebbenden te informeren over de ontwikkelingen en voortgang.

Als u vragen hebt over de informatie in deze brief dan kunt u deze stellen via fet@leeuwarden.nl

Met vriendelijke groet,

Namens de Friese Energietafel,

Coördinator Friese Eenergietafel

Bijlagen:

1: Toelichting elf concrete prioritaire oplossingen.

2: Monitoring Actieplan Friesland.

- *Nulmeting wachtrijen hele regio Q4 2024*
- *Wachtrijen per onderstation*
- *Dashboard Middenspanning Netuitbreidingen projecten hele regio*

3: Informatie op Webpagina voor Friese bewoners en intranet (via inlog) voor FET-betrokkenen